

Markvildtsprojektets mange arbejdende markvildtslav er allerede et godt eksempel på, hvordan den adaptive forvaltningsmodel med succes kan udmøntes i praksis.

Adaptiv vildtforvaltning

„Hollandsk syge“ eller sund fornuft?

Tekst: Bent Ove Rasmussen, Danmarks Jægerforbund
Foto: Steen Axel Hansen, Danmarks Jægerforbund, m.fl.

Den internationalt anerkendte danske gåseforsker Jesper Madsen mener: Adaptiv forvaltning er den rigtige forvaltningstilgang i forvaltningssituationer, hvor der mangler viden, og hvor aktører med forskellige synspunkter og tradition samarbejder om forvaltningsopgaverne. Adaptiv forvaltning udgør her en beslutningsproces, der kan fungere som øjenåbner for de deltagende aktører, fordi man får en fælles indsigt og oplevelse af at være aktiv deltager i processen.

Han slår dog fast med syvtommersøm, at adaptiv forvaltning ikke er egnet som instrument til at løse konflikter mellem aktører. Konflikter må altid håndteres og afklares, inden man igangsætter den adaptive proces.

ET AF DE stærkeste kort i spillet om jagtens bevarelse er, når der findes videnskabeligt belæg for, at den jagt, vi udøver, er bæredygtig. Kortet bliver derfor straks spillet, da to af landets førende vildtbiologer i forsommeren 2014 præsenterer resultaterne af en undersøgelse, der viser, at størrelsen af vildtudbyttet i de fleste tilfælde er uafhængig af jagtsæsonens længde. På Danmarks Jægerforbunds hjemmeside bringes en nyhed, hvori formand Claus Lind Christensen konkluderer, at dette er et signal om, at vi i større udstrækning skal tænke nyt i forhold til den måde, vi arbejder med jagttiderne og deres fastsættelse i Vildtforvaltningsrådet. Han udtaler: *– Jeg har ofte påpeget, at jeg ønsker, at fagligheden i større udstrækning bliver afgørende, så vi undgår, at fastsættelsen af jagttiderne bliver et spørgsmål om politisk forhandling. Jeg er fortalende for en større grad af egentlig forvaltning af vildtet, baseret på større viden om arterne, deres udbredelse og ikke mindst deres levesteder. Vi har i Jægerforbundet stor fokus på den såkaldte adaptive forvaltning, som netop tager udgangspunkt i, hvor stort et udtag af bestandene i form af jagt, som bestandene kan klare. Der er så intet til hinder for, at jagttiderne kan være ganske lange, uden der gås på kompromis med jagtens bæredygtighed.*

Rødgloedende sommertemperatur

Det er vist de fleste danske jægers ønske, at fagligheden bliver afgørende, når der diskuteres jagtpolitiske

spørgsmål. Derfor var det nok ikke hjemmesidenyheden som helhed, der fik temperaturen på en i øvrigt varm og dejlig sommer 2014 til at stige op i det kritisk røde felt - i hvert fald på visse debatfora om jagt og vildtforvaltning. Det var to ord i teksten: *Adaptiv forvaltning.* Introduktionen af det nye forvaltningsbegreb førte til kraftige udtalelser. Således udtalte en af landets øvrige jagtorganisationer - *at de modsætter sig adaptiv forvaltning, som de frygter, kan føre til hollandske tilstande med f.eks. gasning af vildgæs til følge.* En anden jagtorganisation udtaler i en pressemeddelelse, at - *adaptiv forvaltning fratager jægerne deres muligheder for fortsat at være vildtets beskyttere, benyttere og betragtere. Vi frygter, at adaptiv vildtforvaltning vil føre til indskrænkninger set i forhold til den jagtpolitik, som vi kender i dag.* Sådanne kommentarer vidner om, at kommunikationen

omkring de tendenser, der rører sig indenfor dansk vildtforvaltning, har været utilstrækkelig. Den manglende dybdegående forklaring på, hvad adaptiv forvaltning egentlig er, har åbenbart skabt en udpræget frygt for dette nye og ukendte begreb. Hensigten med denne artikel er derfor at gennemgå baggrunden for den adaptive forvaltning og præsentere de politiske og forvaltningsmæssige muligheder og udfordringer, der er knyttet til denne metode.

Videnskabeligt forvaltningsværktøj

Adaptiv forvaltning er ikke en tilstand, der kan vedtages, men derimod et videnskabeligt baseret værktøj, der kan anvendes, når indviklede forvaltningsopgaver skal løses. Når Danmarks Jægerforbund forholder sig til begrebet, skyldes det, at den adaptive tilgang til vildtforvaltningen tilbage i 2012 blev introduceret af Århus

► Universitet - Institut for Bioscience (DCE). Det skete dels som et oplæg til et internationalt projekt om forvaltning af den hastigt stigende bestand af kortnæbbet gås, dels som forslag til styringsredskab for genopretningen af de danske markvildtsbestande præsenteret i de nationale forvaltningsplaner for hare og agerhøne.

Amerikansk vandfuglesucces

Det mest kendte eksempel på anvendt adaptiv forvaltning er den nordamerikanske vandfugleforvaltning, hvor 25 års udvikling og brug af det adaptive forvaltningskoncept, har skabt en succeshistorie, hvor en kaotisk og stærkt kritiseret situation i 1980'erne nu er vendt til en strømlinet, fremsynet proces, som har skabt tillid blandt de involverede aktører. Det er den internationalt anerkendte danske gåseforsker Jesper Madsen, der introducerer den nordamerikanske forvaltningsmodel i Danmark (og Europa) i form af projektet med de kortnæbbede gæs. I en aktuel artikel beskriver han principperne bag den adaptive forvaltningsmetode. Heri angives adaptiv forvaltning som - *et værktøj til at strukturere beslutningsprocesser til fleksibel og målrettet forvaltning af arter og levesteder*. Proceduren for adaptiv forvaltning består kort fortalt af en „opstartsfasen“ og en „driftsfasen“. I opstartsfasen er det alt-

afgørende, at alle relevante aktører - og dermed deres respektive dagsordener - inviteres til at deltage i en arbejdsgruppe, der står bag processen. Denne arbejdsgruppe definerer og indkredser det givne forvaltningsproblem og skal også blive enige om et specifikt og målbart mål for den forvaltningsindsats, der skal igangsættes. Arbejdsgruppen skal herefter diskutere og foreslå en række konkrete forvaltnings tiltag, som, de mener, kan bidrage til, at forvaltningsmålet nås. Med hjælp fra vildtbiologerne opstilles der herefter modeller for virkningen af disse forvaltnings tiltag, og der designes et overvågningsprogram, så effekterne af forvaltningsindsatsen kan dokumenteres. Driftsfasen påbegyndes, når det er besluttet, hvilke forvaltningstiltag der skal anvendes, og disse iværksættes i praksis. Den tilkoblede overvågning foretages løbende, og der gennemføres med jævne mellemrum - typisk årligt - en evaluering af tiltagernes effekt. På den måde kan indsatsen prioriteres, og tiltagene til staidighed tilpasses mod det bedst mulige resultat.

Bevis for biologisk bæredygtighed

Men hvorfor er en adaptiv tilgang til vildtforvaltningen sund fornuft for Danmarks Jægerforbund? Først og fremmest fordi jægerne altid bør til-

slutte sig en forvaltning, der baseres på biologisk funderede beslutninger. Hvis den overvågning, der er koblet til forvaltningen, viser positive resultater i forhold til forvaltningsmålene, er jagtens bæredygtighed underbygget. Hvis overvågningen modsat viser negative tendenser, er det i jægerne egen interesse, at der sker en hurtig tilpasning af jagtudøvelsen og/eller levestedsforvaltningen, så bæredygtige jagtbare bestande hurtigt genopbygges. Nøgleordet i denne forbindelse er, at den jagtpolitiske proces ikke lukkes, med forhastede lovindgreb på baggrund af holdninger og følelser. Dette vil ikke ske, hvis der er konsensus om den adaptive model i Vildtforvaltningsrådet. Bæredygtig jagt funderes af tre ben - økonomisk bæredygtighed, biologisk bæredygtighed og social bæredygtighed. Jagt udgør ingen samfundsøkonomisk belastning - tværtimod - og selve det at gå på jagt er blevet populært og møder her i Danmark en bred social accept. Tilbage mangler så kun den biologiske bæredygtighed, og her handler det helt håndgribeligt om tilstande. Målinger af bestandsstørrelser, tilvækstrater, kondition, markskader eller lignende målbare størrelser, der er relateret til det aftalte forvaltningsmål. Det kan stadig diskuteres, om disse målinger er korrekte, men sandt eller falsk kan her afgøres rent

videnskabeligt. Modellen for adaptiv forvaltning er skabt til at arbejde med målbare forvaltningsmål og vil i et konstruktivt forvaltningspolitisk klima udkonkurrere værdibaserede diskussioner, hvor man aldrig når til enighed. Ved en succesfuld implementering af en adaptiv tilgang til vildtforvaltningen i Danmark vil forvaltningens funktion ikke længere være at styre jagten, tværtimod vil jagten være det vigtigste redskab til udmøntningen af selvsamme forvaltning.

Adaptiv jagtregulering?

Traditionel jagtregulering har ikke været udført ud fra klare aftalte målsætninger. Ofte er reguleringen besluttet ud fra konklusioner på værdiladede diskussioner eller i bedste fald mangelfulde overvågningsresultater, og i mangel af bedre viden er beslutningen taget ud fra et forsigtighedsprincip. Konsekvensen vil ofte være risiko for overbeskyttelse eller modsat en forsinket indsats, hvor skaden allerede er sket. I begge tilfælde er det tungt at tilpasse reguleringen i takt med, at situationen for den for-

valtede bestand og dens levesteder ændrer sig over tid. Virkemidlerne er rettet mod den individuelle jæger og må derfor være overordnede og generelt fungerende på nationalt eller regionalt niveau. Afkortning af den generelle jagtsæson er et standardvirkemiddel, men kl. 10-regel, forsøgsfredning og områdefredning har også været anvendt. Adaptiv jagtregulering er rettet mod et specifikt målbart forvaltningsmål opsat på baggrund af en forvaltningspolitisk fælles forståelse blandt de relevante aktører. Der er tilkøbt en model for den forventede effekt af et givent tiltag samt en systematisk overvågning, der er skræddersyet til at give en sikker vurdering af denne model. Konsekvensen er, at effekten af forvaltningsindsatsen løbende opdateres, så tiltagene hurtigt kan ændres, hvis de ikke virker. Derudover vil småjusteringer som følge af naturlig variation i bestandsstørrelse og levesteder være unødvendige, da denne justering ofte vil være indbygget i forvaltningsmodellen. Virkemidlerne er rettet mod en kollektiv forvaltning af

jagten. Derfor vil reguleringen bestå af fastlagte ydre rammer, hvor der er lagt op til lokale eller artsspecifikke løsningsmodeller, hvor frihedsgraderne er høje, så længe det overordnede forvaltningsmål tilstræbes. Den adaptive jagtregulering giver derfor mulighed for virkemidler, der er specifikt tilpassede de lokale eller regionale niveauer, der modsvarer de bestande, der skal forvaltes.

Forvaltning i de tre søjler

Danmarks Jægerforbund arbejder med strategier for vildtforvaltning i tre søjler - trækvildt, hjortevildt og markvildt. *Trækvildtsforvaltningen* er oplagt for anvendelse af den adaptive model. Dels er det her, det store erfaringsgrundlag findes fra udlandet, dels er forvaltningsproblematikken ofte kompleks, fordi der typisk er flere lande, der har interesser i de forvaltede arter. Som tidligere nævnt er det de kortnæbbede gæs, der er udvalgt som den første vildtart, der skal forvaltes adaptivt på europæisk niveau. Baggrunden for dette projekt og de foreløbige resultater vil blive

Scampix/Stephan Ortmann

I den adaptive forvaltning lægges der op til lokale eller artsspecifikke løsningsmodeller, hvor frihedsgraderne er høje, så længe det overordnede forvaltningsmål tilstræbes. Herved kan forvaltningsindsatsen løbende tilrettes. Fotoet viser rastende pibeænder.

> behandlet i en separat artikel i et senere nummer af Jæger. I *Hjortevildtforvaltningen* behøver man ikke at bruge fantasien for at opstille sine forvaltningsmål. Forvaltningen af då- og kronvildt har i de fleste egne to centrale udfordringer. At bestandene bringes på niveau med det antal dyr, terrænet kan bære, og at andelen af ældre hjorte i bestandene øges. Idérigdommen i løsningsforslagene er enorm og til tider uoverskuelig. Men en adaptiv tilgang til forvaltningen kunne måske være et meget nyttigt værktøj til at strukturere meningsforskellene og derigennem lokalt finde den rigtige løsningsmodel til den lokale udfordring. Det nationale markvildtsprojekt, der er udviklet og igangsat af Danmarks Jægerforbund, tager direkte udgangspunkt i de anbefalinger om adaptiv forvaltning, der er beskrevet i de nationale forvaltningsplaner for hare og agerhøne. *Markvildtsforvaltningen* er således allerede et eksempel på, hvordan den teoretiske forvaltningsmodel kan udmøntes i praksis. Den overordnede vision for projektet er at vende den negative bestandsudvikling for mark-

vildtsarterne på nationalt niveau og derigennem undgå, at forvaltningsprocessen lukkes gennem en jagtfredning af de to arter. Løsningsmodellen opererer dog meget lokalt - og er helt igennem adaptiv. Lokale lods ejere, landmænd og jægere samles i frivilligt opståede forvaltningsenheder, hvor de ud fra standardmonitoringer af markvildtsbestandene og interesseområdets terrænforhold fastslår den lokale forvaltningsproblematik, bliver enige om en lokal målsætning for markvildtet og beslutter sig for de forvaltningstiltag, der skal iværksættes. Markvildtslavene får faglig støtte fra Jægerforbundets regionale markvildtsrådgivere, der således er en afgørende del af projektet, fordi de gennem hele forvaltningsåret understøtter den adaptive proces i det lokale forvaltningsarbejde. Og modellen virker. Den adaptive tilgang giver det nødvendige grundlag for en konstruktiv kommunikation mellem markvildtsrådgiverne og de lokale aktører. Der arbejdes allerede målrettet i mere end 40 registrerede markvildtslav, og potentialet synes lige nu kun at være

begrænset af rådgivningsressourcerne. Om markvildtsprojektet vil nå sit mål med at genskabe bæredygtige markvildtsbestande vil tiden vise. Men overvågningen og den årlige evaluering er på plads, så indsatsen er bestemt tilpasningsdygtig.

Arbejdsro, tak!

Adaptiv forvaltning er et redskab til at nå frem til et forvaltningsmål - ikke målet i sig selv, og ikke en åbenbaring, der kan løse konflikter, som handler om menneskers forskellige holdninger og værdier. Adaptiv forvaltning betyder således ikke, at man undgår at diskutere jagtpolitik fremover. For myndigheder og interesseorganisationer skal stadig blive enige om rigets tilstand og herefter blive enige om at opstille fælles mål. Men hvis dette kan lade sig gøre, er adaptiv forvaltning redskabet der giver arbejdsro, kollektiv lærdom og ejerskabsfølelse omkring forvaltningsarbejdet - og som dermed kan skabe den forvaltningssucces, der bevarer jagten i Danmark for eftertiden.

bor@jaegerne.dk

Adaptiv forvaltning er den rigtige forvaltningstilgang i situationer, hvor forskellige synspunkter og traditioner skal samarbejde om forvaltningen. Kan den løse problemerne i den danske kronhjorteforvaltning?

